

Muszka Dániel, a Főnököm a JATE Kibernetikai Laboratóriumban és az ITMA Gyűjteményben

Bohus Mihály, Szeged

Kedves Dani és kedves Mindannyian!

A Szegedhez és az informatikához kötődő ünnepi alkalmak sora folytatódik a mai napon. 2005–2006-ban **Kalmár László** kedves professzorunkról és munkatársunkról emlékeztünk meg. A mostani ünnep interaktívabb, mert a 80 éves **Muszka Dánielt** személyesen köszönhetjük, én munkatársamként és atyai barátomként is. Az idősebb jogán majd remélem kiigazít Bennünket, ha valami nem úgy történt. Érdekességgént megemlítem, hogy én például csak öt évvel ezelőtt láttam először a Katicát. Ez a mai alkalom inkább egy élménybeszámolóra ad lehetőséget, amelyben egy emberi kapcsolatnak nemcsak örömei, hanem nehézségei is benne vannak

Három köszöntő gondolat:

1./ Muszka Dániel **jó Főnököm volt mindig**, és a jelenlegi közös munkánkban is annak tekintem. Ezt jobb, ha a köszöntőm elején megállapítom, persze különben nem mertem volna ezt az előadócímét javasolni.

2./ **Először 1968-ban találkoztunk** a JATE Kibernetikai Laboratóriumban, ekkor Dani 38 éves, a Laboratórium vezetője, én 19, elsős programtervező matematikus hallgató. Életének ebből a 42 évéből van közös tapasztalatunk (élete első feléről ő maga, valamint a Szegeden élő egyetemista évfolyamtársai meséltek nekem, de idén az SZTE szabadegyetemi előadásban is sok új információt hallottunk Tőled). Köszönöm, hogy megosztottad velem, Velünk ezeket.

3./ **Hála a szegedi gyűjteményért** a gyűjtemény körüli embereknek, Daninak, hogy nagyon sok mindent megőriztek az utókornak. Így erre az előadásra is többnyire innen készülhettem. Úgy gondolom ajándék Mindannyiunknak ez a mai nap.

Kapcsolatunkban három időszakról beszélnék részletesebben: 1968–1981, 1997 és 2000-től napjainkig

1./ 1968–1981: Főnököm a JATE Kibernetikai Laboratóriumban

Mi jellemezte ezt az időszakot?

Röviden: a hazai és külföldi számítógépek (szovjet, német, francia, angol) folyamatos és lelkes megtanulása.

A gépekhez kötöm szakmai és Danival kapcsolatos személyes élményeimet.

MINSZK-22 szovjet számítógép 1968–1976

Az első hazai építésű M3M elektroncsöves számítógép után már 1968 júniusában elindul egy jóval nagyobb megbízhatóságú tranzistoros MINSZK-22 számítógép. **A beszerzésben Daninak nagy szerepe volt.** 1968 szeptemberében leszerelt katonaként és elsős egyetemistaként a gépterembe vezetett az utam és érdeklődésem (Békéscsabán nem láttam számítógépet). Egy lelkes csapattal találkoztam, vezetőjük Muszka Dániel volt. Gondolom némi kis büszkeség is volt a csapatban, hiszen a Dél-Alföld egyetlen számítógépe körül dolgoztak. Ekkor még a programozók a gépet saját maguk kezelték (mint most a PC-t, közben volt olyan korszak, amikor a programozók nem voltak gépközelben, persze ma is van ilyen is). Első időben nem volt rajta operációs rendszer, majd egy saját fejlesztésű program betöltő és program indító operációs rendszer készült el. A gépkezeléshez, programozáshoz szükséges ismeretek **elfértek egy könyvben.** Nagyon sokan teljesen, az utolsó bitig átláttuk, értettük, hogy mit csinál a gép.

Két stabil, boldog állapota volt a gépnek:

Az egyik a jó állapot, pontosan tudtuk mit csinál a gép,
a másik a hibás állapot, javítani kell a hardvert vagy a szoftvert.

Ma már nem ilyen egyértelmű a helyzet, nagyon változatos lehet egy-egy informatikai rendszer, látszólag meg is javul a hibából, újraindítva jobbak a működési kilátások.

Hadd meséljen el egy csütörtöki, tegnapelőtti élményemet a Minszk-22-vel és Dániellel kapcsolatosan. Délután 4 amerikai vendég látogatta meg a gyűjteményt és nézte meg az 1970-es Minszk gépidő statisztikát, amelyet Dániel használt és meg is őrizte az utókornak. Ma 2010-ben a jelenlegi vezető azt mondta társának: „**Nekünk is kellene egy ilyet csinálni!**” Ez egy jó példa Dánieltől a ma használatos vezetői információs rendszerek egy elemére (VIR).

1973 KibLab segédmunkatárs

Nemcsak hallgatóként, oktató demonstrátorként, operátori feladatokkal pénzt kereső hallgatóként használtam a Minszk-22-öt, hanem 1973-tól a Kibernetikai Laboratórium segédmunkatársa lettem, **Muszka Dániel vett fel.** Szerencsés voltam, hogy választott témáimmal (kommunikációval, adatátvitellel, számítógéphálózatokkal) foglalkozhattam szabad alkotói légkörben, jó társakkal, ebben a munkában Főnököm támogatott. Igyekeztünk több új dolgot magunktól megvalósítani alkotó szabad légkörben (BNV-ra).

R-40 NDK német számítógép

Muszka Dániel 1972-től 1981-ig egy új számítóközpontot hozott létre az Árpád tér 2 alatt. Egy általános iskolát alakítottak át számítóközponttá. A volt tornateremben vannak ma is a gépek (alul-felül-oldalt a klímák). Lelkesen készítette fel az embereket az NDK gyártmányú R-40 számítógép fogadására, amely 1974-ben meg is érkezett. Dani szervezte az építést és géptelepítést. A közeli, Videoton VT-340-es és a távoli terminálok kommunikációjára egy magyar R-10-es számítógépet is vásároltunk. Ez így 1974-ben közel 100 millió forintos beruházás volt (ekkor a Trabant 46600 Ft, a kezdő fizetésem 1920 Ft volt). **Elkészítettük az R-40-R10 TAF rendszert,** az országban több helyen is beüzemelték, körbejártuk az országot, mindenütt megnéztük azt a 10 darab heterogén, többnyire saját fejlesztésű terminálos rendszert, amit ki-ki saját maga üzemelt be.

Az ilyen típusú számítógépet és ennek teljes működést még éppen egy jó szakmai képességű informatikus átlátta. Ezt már nem minden programozó kezelte, de szerintem ezzel vége is lett ennek a polihisztorságnak, ma munkamegosztás van, még egy PC is elég bonyolult, ezért több

szakember együttesen ismeri teljes mélységben. 1977. július 7-én egy kb. 40 millió forintos számítógéptűz nehézségei is próbára tették a csapatot.

Összefoglalva 1968-1981-et

Folyamatosan, fiatalosan, lelkesen tanultunk, változatos, különböző nyelvű gépekkel dolgoztunk.

A **programok indítására** a nyomógombok felirata és programok kommunikációjában a rövid válaszok:

Puszk, Osztanov	Da (D), Nyet (N)
Starten/Ein, Stoppen/Anhalten	Ja (J), Nein (N)
Depart/Initial, Marcher/Arrater	Oui (O), Non (N)
Start, Stop	Yes (Y), No (N)
Indul/Start, Vége/Stop	Igen (I), Nem (N).

Abban, hogy ez életem meghatározó, szép része lett Muszka Dánielnek és a szegedi csapatnak nagy része van. Jutott idő a munkára és a játékra is (Daninak tekerőfocira, „lapótyára” 4 fős csapatban), ezt most csapatépítésnek is hívják. Erőt ad, hogy az ember kitartó legyen a nehezebb helyzetekben is. Kezdeti muníció a munkás élet pályájának szabályos alakításában, hasonlóan, mint a kezdeti időszakok a házasság, eldobott kő esetében.

A következő néhány évben nem volt lényeges közös tevékenységünk.

2./ 1997 Gyűjteményi fellobbanás / egy Szegedi Kiállítás

Utólag megállapítható, hogy egy nagyobb reményeket tápláló esemény, **a szegedi vásár területén rendezett kiállítás és workshop hozott össze újra Bennünket**. Dani, Győző főleg a Marx téren létrehozott gyűjteményi kiállításban, én a szegedi hálózat, Internet létrehozásában voltam érdekelt. Sajnos ekkor még nem lett állandó kiállítás a tárgyakkól. Én még ekkor nem ismertem fel a gyűjtemény igazi jelentőségét. Nem tudtam a tárgyak mennyiségéről, persze még azután is sok gyűlt össze az ország minden részéből. Itt csak részben volt Főnöki a viszony a közös program kialakításában, a nagyobb esemény a workshop volt.

3./ 2000-től napjainkig Főnököm a Gyűjteményben

1997-ben indult el a gyűjtemény a szegedi vándorló útjára (persze előtte is volt sok mozgás a városok között, Bp, Szolnok, Nyíregyháza), laktanyáról laktanyára költözött. Ekkor kapcsolódott be a Szegedi Egyetem és Szeged város Önkormányzata is.

Mit lehetne személyest mondani ezekről az utóbbi évekről?

Muszka Dániel 2000-ben ment véglegesen nyugdíjba. 1975 óta minden szabad energiáját, 2000 óta minden szabad idejét is az Informatika Történeti Múzeum létrehozása érdekében tett erőfeszítésekre fordítja.

Én itt kapcsolódtam be. Most már közelebb lett a gyűjtemény, nem az algyői olajbarakokban, hanem a Szegedi Nagyállomás közelében levő laktanyában voltak a gépek. Irányítása alatt igyekeztem a tető fóliával való szigetelésben részt vállalni. A sors fintora, hogy még mindig, folyamatosan küzdünk az esővel, beázással, akármire kerültünk. Újból,

még sajátosabb, szorosabb munkakapcsolatba kerültünk és a Főnöki, Atyai intelem így szólt (próbálom idézni):

„Kisfiam, itt vannak a kulcsok, én most nyugdíjba mentem, három hónapra elmegyek a Balatonra horgászni. Vigyázz a Gyűjteményre. Legutóbb is betörték és elvitték a kétágú létrát, a MINSZK-22-őt nem bántották. Két hetente, de minimum havonta gyere ki és nézd meg. Kisfiam ne dolgozz olyan sokat, hogy Te is nyugdíjba tudjál menni.”

Igyekeztem szót fogadni, nyugdíjas vagyok és a gyűjteményt is csak szaporítom és fáj, ha eltűnik valami (főleg, ha 30 évesnél öregebb dolog). A közös munkánkban én az első fokozatban vagyok, minden szabad energiámat erre fordítom, habitusom szerint kicsit szórakozva csinálom, de így könnyebb.

Ezek azért keményebb évek, mint az első szakasz volt. Itt már szorosabb a munkakapcsolat, nagyobb a rajtunk kívüli csapat is. Könnyebben érzékelhető a Bennünk lévő közös rész, pl. **missziós megszállottság**, vigyázni a dolgainkra, de előjön a különbözőség is, pl. precízesség, megjelenítés, rend fogalmában. Én ösztönösebb, rapszódikusabb, néha túlbuzgó, lelkesedősebb típus vagyok. Munkálkodásunk során – ahogy az általában is szokott lenni – örömet és fájdalmat is okozunk egymásnak. Kevés megbeszélést tartunk, de észrevevesszük egymás tetteit. **Van mit tanulnom Danitól ezeken kívül is, hogyan tartja meg frissességét, türelmét, nyitottságát a gyorsuló világunkra.**

Néhány villanást mutatok be **Dani sokrétű munkájából.**

Dani ezermester (nemcsak a matematikához, fizikához, tanársághoz, informatikához ért), ez a gyűjtemény létezésének feltétele is. **A gyenge infrastruktúra sok feladatot ad**, az anyagi erőforrásokat is jól be kell osztani, szépet kell csinálni magunknak és az embereknek. Ebben a munkájában részben tudok segíteni, viszont tárlatvezetőként a látogatók szervezésében jelentős részt vállallok, csinállok. Úgy gondolom, hogy a látogatók léte egy szükséges stimulus, néha kényelmetlenséget is okoznak, de ők adnak értelmet ennek a munkának. Jobb híján természetesnek vesszük, hogy csak néhányan (3-an erőteljesebben) vagyunk a helyszínen a tárgyakkal (bár német vendégeink azt mondták, hogy el kellene itt 7 ember is). A tisztítás, szépítés (műtés) nagy része is **Dani vezérletével történik**. Ebben a szakaszban az Ő intelme, hogy hitelesen, nem dicsekedve tegyem mindezeket. Az előttünk álló nagy ügyön természetesen sokan, egy nagy csapat dolgozik, hogy európai szintű kiállítás és kutatható raktár legyen 2 év múlva Szegeden.

Előadásom készítésében családom, feleségem, gyerekeim és Szabó Péter Gábor kurátor segített. **Péterrel** hármasan több publikációnk is megjelent a Gyűjteményről.

Végezetül a három jó kívánságom:

1./ Kívánom, hogy minél előbb megépüljön az általad megálmodott szép, **európai szintű informatikai Kiállítás**. Ebben próbálok és próbálunk sokan segíteni.

2./ Sok boldogságot kívánok **családod körében** és jusson minél több idő a kikapcsolódást jelentő **zenehallgatásra és horgászásra**.

3./ Hadd zárjam szokásos elköszönéssel ezt a kis beszámolót így: **Isten áldjon Téged és Bennünket, Mindnyájunkat egyéni és közös ügyeinkben.**

Budapest, 2010. június 12.

Bohus Mihály